

# לחגוג את החיים





יונתן זקס

# לחגוג את החיים

*אנצוא את האושר במקומות הפתיעים*

מאנגלית: צור ארליך

Jonathan Zaks  
מורשת הרב זקס



Jonathan Sacks  
*Celebrating Life:  
Finding Happiness in Unexpected Places*

יונתן זקס  
לחגוג את החיים: למצוא את האושר במקומות מפתיעים

עורך אחראי: ראובן ציגלר  
עורכת ראשית: אוריה מבורך  
עורכת משנה: אפרת גרוס  
הגהה: דוד ברוקנר  
עימוד: תמי מגר  
תמונת עטיפה: שמואל לעסרי

© כל הזכויות שמורות לעזבונו של יונתן זקס, תשפ"ו 2026  
© כל הזכויות בעברית שמורות להוצאת קורן ירושלים, תשפ"ו 2026

ספרי מגיד, הוצאת קורן  
ת"ד 4044 ירושלים 9104001  
טל': 02-6330530 פקס: 02-6330534

office@korenpub.com  
www.korenpub.co.il

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לאחסן במאגר מידע, לשרד או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי, מכני, או אחר כל חלק שהוא מן החומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמוציא לאור.

מסת"ב 0-393-526-965-978 ISBN

נדפס בישראל 2026 Printed in Israel

המהדורה העברית מוקדשת  
לזכרו של  
הירש גולדברג-פולין ז"ל

ולכבוד  
רייצ'ל גולדברג-פולין וג'ון פולין  
שחוסנם ואמונתם עוטפים אותנו בתקווה



”מורשת הרב זקס” מנציחה את תורתו של הרב יונתן זקס

כמלמד תורה, מנהיג של מנהיגים וקול מוסרי.

בקרו בארכיון הדיגיטלי שלנו כדי ללמוד מהכתבים,

השידורים והנאומים של הרב: [www.rabbisacks.org](http://www.rabbisacks.org).

עקבו אחרינו במדיה החברתית: @RabbiSacksIL

## תוכן העניינים

- 11 ..... פתח דבר  
13 ..... 1: להישאר שפויים בזמנים מעורערים

### חלק א: לברך על החיים

- 21 ..... 2: החיים אינם מובנים מאליהם  
25 ..... 3: חיים ארוכים, חיים של טובה  
30 ..... 4: טוב להודות  
34 ..... 5: העיב שהציל  
38 ..... 6: מה הופך חדשות טובות לחדשות  
41 ..... 7: לתת לברכה להשיג אותנו

### חלק ב: דברים שמוצאים במקומות מפתיעים

- 47 ..... 8: תיקיית החדשות הטובות  
51 ..... 9: כישלון  
55 ..... 10: התסריט של אלוהים  
58 ..... 11: הומור והומניות  
62 ..... 12: פסק זמן  
65 ..... 13: הזבוב בבקבוק

## חלק ג: היכן שהאושר נמצא

71.....	14: האיש שהיה לו הכול.....
74.....	15: שיעור באושר.....
78.....	16: המתחם השלישי.....
81.....	17: אמונה שאבדה.....
85.....	18: אמונה שנמצאה.....
90.....	19: אומנות האושר.....

## חלק ד: למצוא אלוהים

97.....	20: פניו של האישי.....
101.....	21: ראי האל.....
106.....	22: קולה של הדממה.....
110.....	23: להקשיב.....
115.....	24: שאלה של אמונה.....
119.....	25: היכן שנותנים לו להיכנס.....

## חלק ה: אמונה במשפחה

125.....	26: אמונה בנישואים.....
129.....	27: אהבה בעולם שאין בו אהבה.....
132.....	28: משפחות שבורות.....
137.....	29: C.....
141.....	30: ללמוד לאהוב.....
145.....	31: להיות הורה.....

32: מה אנחנו נותנים לילדינו..... 148

### **חלק ו: הקול המוסרי**

33: הבריאה שלנו..... 153

34: המבוך המוסרי..... 157

35: הערכים המשותפים לנו..... 161

36: האם שיפוט מוסרי אפשרי?..... 166

37: המילה שהכי קשה לשמוע..... 170

38: ציוויליות..... 173

39: שותפי סוד..... 176

40: זכויות וחובות..... 180

### **חלק ז: קהילות אמונה**

41: קהילה..... 185

42: האמון ודילמת האסיר..... 189

43: באולינג לבד..... 193

44: להפוך זרים לחברים..... 197

45: היכן שמכירים אותי בשמי..... 201

### **חלק ח: אמונה וחברות**

46: כבוד השוני..... 207

47: דרך חדשה..... 212

48: מי מיטיב מכולם להעריך אחרים?..... 216

219 .....	49: לעבוד את אלוהים בנפרד
222.....	50: לזכור את סר ישעיה
225.....	51: החשמן יום

### **חלק ט: מאופטימיות לתקווה**

231.....	52: מאבדים את דרכנו
235 .....	53: לסגן תקווה מאפר
239 .....	54: לספר את הזמן
244.....	55: כאשר ציוויליזציות מזדקנות
248.....	56: לשרוד בשינוי
252.....	57: הסוכה
256.....	58: האמונה: ארץ ישנה חדשה
261 .....	על אודות המחבר

## פתח דבר

מקורו של ספר זה במאמרי הטור 'אני מאמין' שכתבתי לטיימס הלונדוני. הכנתו שימשה לי דרך להודות לעורך, פיטר סטותרד, לסגן העורך מייקל גוב ולכתבת לענייני דתות רות גלדהיל על שנתנו לאמונה הדתית קול ומקום מדי שבוע.

תחילה תכננתי את הספר כלקט מן המאמרים הללו, אך עד מהרה הבנתי שכדי לשוות לספר לכידות אצטרך לכתוב את המאמרים מחדש. כך עשיתי. פחות מחמישית מן החומר בספר שלפניכם הופיעה בדפוס קודם לכן. ובכל זאת ניסיתי לשמור על מתכונת ההגיגים הקצרים, על שום האתגר שהיא מציבה: לומר דברים רציניים בפשטות ובקצרה. (חביבה עליי הערתו של מלומד אוקספורדי אחד על עמיתו הכותב ספרים ארוכים וקשים: "על פני השטח, הוא עמוק. אבל בעומק הדברים, הוא שטחי!").

תודתי נתונה לסוכנת הספרותית שלי לואיז גרינברג, ולקתי דייק ועמיתיה בהוצאת הרפר-קולינס. טיפולם בספר היה מקצועי ומענג במידה שלא יכולתי לדמיין רבה ממנה. יש לי גם חוב מיוחד לאשתי איליין ולבנותינו דינה וגילה, שקראו את הספר בשעה

שכתבתי אותו, אמרו שאהבו מה שקראו, ואז שכנעו אותי לשכתב אותו עד שיגיע לצורתו הראויה. במידה רבה, הספר הוא שלהן. שהרי הוא מספר על השמחה שמצאנו יחדיו, ועל מה שעזר לנו למצוא אותה.

אבל את החוב הגדול ביותר שיש לי על ספר זה אני חב לאימי, אשר זה כמה שנים מבקשת ממני שאואיל בבקשה לכתוב ספר שהיא יכולה להבין! ספרי זה הוא המענה שלי לבקשתה.

אימי היא לי מקור השראה מתמיד. נשאלתי פעם בריאיון מה היו מקורות ההשפעה שעיצבו את חייה. עניתי, "אבי המנוח, שתמיד היה מוכן לאבד חבר ובלבד שלא להתפשר על עיקרון – ואימי, ששמרה על כל החברים שאבי איבד". בדוגמה האישית שהעניקה לי ולאחיי היא לימדה אותנו את מה שאנשים דתיים ממנה, לפחות כלפי חוץ, שוכחים לפעמים: שלהאמין באלוהים פירושו להאמין באנשים אחרים, ושהמדד לצדיקותנו הוא מספר האנשים שאנחנו מוקירים, ולא מספר האנשים שאנו מוקיעים. כיום, בעשור התשיעי לחייה, עודה מבקרת חולים, עושה מעשי חסד, ומוצאת אושר במקומות בלתי צפויים. מתוך כך היא משמשת לי מופת הי לאפשרות לחגוג את החיים באמצעות הטבת חייהם של אחרים. הספר הזה הוא הדרך שלי לומר לה תודה.

# 1

## להישאר שפויים בזמנים מעורערים

”יותר מבכל זמן אחר בהיסטוריה, האנושות עומדת בפני פרשת דרכים. נתיב אחד מוביל לייאוש ולחוסר אונים גמור, והנתיב השני להכחדה מוחלטת. בואו נתפלל שנהיה חכמים דיינו לבחור נכון”.  
כה אמר וודי אלן.

אני אוהב בדיחות, מפני שהבדיחה היא דרך לא רצינית לומר דברים רציניים. בדיחות מדלגות על חומות ההגנה שאנו בונים סביב עצמנו. מה שאנחנו יכולים לצחוק עליו, אנחנו יכולים להתמודד איתו. ואת מה שאיננו יכולים לצחוק עליו, פעמים רבות אנחנו מכחישים. אין ספק שמהוהו השתבש בין כל אותם דברים רבים בעולם העכשווי שדווקא הסתדרו בו יפה. אנחנו יכולים לומר מהו. במרדפנו אחר הקדמה, איבדנו את המפה. העולם שלנו נע במהירות מסחררת, אבל אנחנו לא בטוחים שאנחנו יודעים לאן אנחנו הולכים. אנחנו חיים בתקופת מעבר, ושינוי מתמשך הוא מן הדברים שקשה ביותר לבני אדם לשאת. לא פלא שהעידן שלנו

כונה "עידן החרדה", או, ככותרת ספרו האחרון (1999) של פרנסיס פוקויאמה, "השיבוש הגדול". ישנם ימים שאנחנו מרגישים בהם כאותו פוליטיקאי מהמעשייה הרוסית אשר, בפתח נאום בפני חבריו למועצה, אמר: "חברים, אתמול עמדנו על סף תהום, אבל מאז הלכנו צעד גדול קדימה!"

אפשר לאבחן במדויק היכן נעוצה הבעיה. הכרזת העצמאות של ארצות הברית תמצתה את שאיפות החברה במילים "חיים, חירות ובקשת האושר". בדמוקרטיה הליברליות של המערב השתפר מצבם של החיים והחירות, אבל האושר התגלה כחמקמק. רמת החיים ותוחלת החיים זינקו שתיהן, אבל סקר אחר סקר מראים שאיננו מאושרים יותר משהיו הורינו לפני שנות דור – וילדינו מאושרים אף פחות מאיתנו. סקר של 'וול סטריט ג'ורנל' משנת 1996 העלה כי 600 אחוז מהנשאלים אינם מצפים שחיי ילדיהם יהיו טובים מחייהם שלהם. בסקר שנערך ב-1993 בקרב תלמידי בתי ספר בארצות הברית, 87 אחוז מהנשאלים סברו ש"רוב הילדים האחרים" מדוכאים, ו-63 אחוזים אמרו שרוב החברים שלהם שקלו התאבדות לפחות פעם אחת. סקר אחר מאותה שנה, הפעם בין בוגרים צעירים, העלה כי רק 21 אחוזים מאמינים שיש להם סיכויים רבים "להשיג חיים טובים", לעומת 41 אחוזים חמש-עשרה שנה קודם לכן. אלו הן מגמות מובהקות מאין כמותן. הן מעידות על אובדן הרעיון ששרר במערב לאורך שלוש מאות

שנה: הקדמה, הרעיון שהסיפור האנושי הוא סיפור של התקדמות מתמדת. דורנו הוא הדור הראשון זה כמה מאות שאינו מאמין שהעתיד יהיה טוב מן העבר.

אנחנו יכולים אפילו לומר מדוע. מחצית המאה האחרונה התאפיינה בבולטותם של שני מוסדות אדירי כוח: המדינה והשוק. השניים נחשבו כמי שיוכלו לפתור את רוב הבעיות של בני האדם. הוויכוח הגדול בין ימין לשמאל היה בשאלה איזה מהם להעדיף. השמאל העדיף את המדינה, והימין – את השוק. "הדרך השלישית" שהופיעה בשנות התשעים העדיפה תערובת, שותפות בין השניים. אלא שבקשת־אושר אין לא כאן ולא כאן. האושר עניינו מה שיש לנו; השוק מתמקד במה שאין לנו. האושר עניינו הטוב שאנחנו עושים; המדינה עסוקה בטוב שאנחנו משלמים לאחרים לעשות למעננו. עולם שיהיו בו רק מדינות ושווקים יהיה עולם יעיל. אבל הוא גם יהיה עולם שאין בו אושר.

תקופתנו היא גם תקופה שבה פנינו אל המדענים – גנטיקאים, נירור־פיזיולוגים וסוציור־ביולוגים – כדי שיסבירו את מצב־של־האדם. המדע הוא מכשיר אדיר עוצמה להבנת הטבע, אבל מכשיר חלש מאוד להבנת טבעו של האדם. למען האמת, הוא שוגה בשיטתיות בהבנת מיהותנו ומהותנו. המדע מדבר על סיבות אבל לא על תכליות. הוא מבין אירועים שנגרמו על ידי אירועים בעבר,

אבל לא פעולות והחלטות שהונעו בידי חזון לגבי העתיד. הוא טוב לעיסוק בגוף. הוא רדוד בהתעסקו בנפש, או במה שנקרא בעידן קודם נשמה. אין לו הרבה מה לומר לנו על האידיאלים הנותנים לחיים משמעות. לנוכח דיכאון, מדען ירשום פרוזק. אבל תרופות אינן יוצרות אושר. בכוחן רק להרגיע את הכאב.

האושר איננו רחוק. הוא כאן, אבל עלינו לדעת קודם כול אין לחפש אותו. כתבתי את הספר הזה מתוך חוויה כזאת ממש. עברתי תקופה שהייתה מן הקשות בחיי. ראיתי את אבי גוסס וגווע, ואובדנו השפיע עליי לרעה. עשיתי שגיאות, וכיוון שאני איש ציבור סבלתי גם מהמשמעות הציבורית שלהן. במשך שנתיים הרגשתי כאילו אני טובע. אבל אז נזכרתי בדבר שלמדתי לפני זמן רב – שכדי לרפא דיכאון אין צורך בתרופות או בתרפיה, אף כי הם ודאי עוזרים לרבים־רבים. אין בעיה שאינך יכול להיחלץ ממנה בכוח המחשבה, אבל נדרשת מחשבה מסוג מיוחד. נדרשת היכולת למסגר דברים מחדש, לראות אותם אחרת, לשנות נקודת מבט, לפעמים אפילו להפוך את תמונת העולם שלך על ראשה. זו אחת מן המתנות הגדולות שנתנה לנו, זה מכבר, המחשבה הדתית. היא אינה מראה לך משהו חדש. היא מראה לך את הדברים שראית כל הזמן אבל לא שמת לב אליהם. זה כל מה שאתה צריך. זה הדבר המאפשר לך, כביטוי החביב של ק"ס לואיס, להיות "מופתע בידי השמחה".

התרבות שלנו נתנה לנו ראייה בררנית מאוד, הפורסת מסך על רוב מה שסביבנו. מתוך כך היא מקשה, שלא לצורך, על אפשרות השגתם של השמחה, של החדווה, של "החיים הטובים". בהרהורים שאציג בפניכם בספר הזה ניסיתי לומר מהו האושר, איך אנחנו יוצרים אותו, איך אנחנו מאבדים אותו, ואיך אנחנו עוברים לפעמים בתוכו בלי להבין זאת. אנחנו מחמיצים אותו בהביטנו למקומות הלא נכונים. אנחנו נושאים עינינו לצרכנות, כאילו אושר הוא דבר שאפשר לקנות. אנחנו שמים יהבנו בפנאי, כאילו האושר מצוי באיזה מקום שאפשר לברוח אליו. אנו תולים את תקוותינו בשינויים במערכות יחסים ובאורחות חיים, כאילו האושר נמצא תמיד סמוך מעבר לאופק. אבל האושר איננו נמצא במקום אחר; הוא נמצא היכן שאנחנו. הוא איננו דבר שעדיין אין לנו; אנחנו כבר מחזיקים בו. הוא איננו פנטזיה; הוא מציאות שאפשר לחוות בדרך מסוימת. האושר הוא בן משפחתה של האמונה. לא האמונה בתפיסתה הצרה, כדוקטרינה דתית – גם לה יש מקום, אך לא עליה אני מדבר כאן – אלא האמונה כצורה של קשב, כדרך לא לראות את הדברים כמובנים מאליהם, כהודיה; האמונה כאומץ להתחייב ולעמוד בהתחייבויות המולידות יחסי אמן.

רוברטו בניני יצר סרט על השואה וקרא לו 'החיים יפים'. אינני יודע אם אני יכול להרחיק לכת כל כך, אבל בכותרת הזאת היה אישור מופלא לכוחה של הרוח האנושית. היא יכולה להביס את

הטרגדיה, אם תחגוג את החיים גם בעיצומם של ייסורים. החיים יפים אם אנחנו פוקחים את עינינו. הספר הזה יספר איך למדתי לפקוח את עיניי שלי.

חלק א

# לברך על החיים



## 2

# החיים אינם מובנים מאליהם

זה קרה בירח הדבש שלנו. החלטנו לנסוע לשווייץ. תמיד רציתי לראות את ההרים, לטפס לגובה ולנשום אוויר פסגות צונן. ידענו שיפה שם, ובאמת כך היה כשהגענו. העמק רחץ באור. ההרים הביטו בנו בהדר מלכים.

למוחרת היום התכוננו לטיפוס, ויצאנו. ההרים נעלמו! הדבר היחיד שלא חשבנו עליו קרה. ירד גשם. ההרים נסוגו אל מאחורי ענן נמוך. נאזרנו גבורה, ובמשך כמה ימים העפלנו, אפופים בערפל ובלחות שמבעדם לא נראה דבר. עד שקצה נפשנו. "ננסה מקום אחר", אמרנו. נסענו אפוא בטרמפים לאיטליה, ושם מצאנו את השמש.

התמקמנו בעיירת חוף קטנה ושמה פסטום. יש בה עתיקות יוניות ורומיות נאות. ויש בה ים. אחרי ימי העוגמה בשווייץ, הוא נראה מזמין מאין כמותו. הייתה בעיה אחת: לא ידעתי לשחות. לא שאף פעם לא ניסיתי – אבל איכשהו אף פעם לא הצלחתי.

אך כשישבנו בחוף והשקפנו אל המים הבנתי שהחוף אינו תלול, והמים בסביבתו רדודים. הרחק בתוך הים עמדו אנשים, והמים הגיעו לגובה ברכיהם. נראה היה שאפשר להיכנס למים ולצעוד בבטחה, ואכן כך היה. הלכתי לכיוון המקום שבו ראיתי, דקות ספורות קודם לכן, אנשים עומדים במים. המים ליחכו את רגליי בעדנה. לבסוף פניתי לאחור והתחלתי לחזור לחוף. ואז זה קרה. בתוך דקה מצאתי את עצמי במקום עמוק מגובהי. הגיעו מים עד נפש, ואף את ראשי כיסו.

איך זה קרה, אינני יודע. היה שם בוודאי איזה שקע. מסתבר שעקפתי אותו בדרכי אל תוך הים, אבל נקלעתי אליו בשובי. ניסיתי לשחות. נכשלתי. ניסיתי ללכת מתחת למים. כשהצלחתי להרים ראש הסתכלתי סביבי, אולי יבוא עזרי. הרוחצים האחרים היו הרחק – רחוק מכדי להגיע אליי, חשבתי, רחוק אפילו מכדי שישמעו אותי. מה עוד שאני באיטליה. כשנמצאתי כולי מתחת לפני המים בפעם החמישית חשבתי שתי מחשבות. האחת: איזו דרך איומה להתחיל ירח דבש! השנייה: איך אומרים "הצילו" באיטלקית?

קשה לשחזר את הבהלה שאחזה בי – ולזכור את הרגע שבו אחזו בי ידיים טובות. משהו הציל אותי, זה ברור, אחרת לא הייתי כותב

עכשיו. אבל בעת שהדברים התרחשו, דומה היה עליי שסופי בא. ככל שאני מצליח לשחזר את הרגע ההוא בזיכרוני, כבר השלמתי עם דבר טביעתי אך מישהו שראה אותי מפרפר במים שחה אליי, תפס אותי והביא אותי אל החוף. הוא הפקיד אותי, כמעט חסר הכרה, לרגלי רעייתי. הייתי המום מכדי לומר או לעשות משהו. לא שאלתי את האיש לשמו, ועד היום אינני יודע מי הוא. היכן שהוא יש מישהו שאני חב לו את חיי.

המקרה הזה שינה את חיי. שנים רבות אחר כך הייתי מתעורר בבוקר מתוך מודעות לעובדה שאני כאן רק בזכות נס. איכשהו, היה קל יותר לשאת כך כל דבר. היו לנו בחיינו זמנים קשים. היו בהם רגעי משבר. החיים הציבוריים הם עתירי לחץ, ולא לכל מי שמשתתף בהם יש עור עבה. תכופות שואלים אותי "איך אתה סובל את זה?". התשובה פשוטה. ביום ההוא, בחוף האיטלקי, למדתי שהחיים, שהייתי כה קרוב לאבדם, ניתנו לי בחזרה. קשה להרגיש מדוכאים כשזוכרים כל הזמן שהחיים הם מתנה.

משום כך אני אומר בכל בוקר מכל הלב את התפילה המסורתית הנאמרת לאחר ההתעוררות, "מודה אני לפניך, מלך חי וקיים, שהחזרת בי נשמתי בחמלה; רַבָּה אמונתך". תודה לך, אלוהיי, שהחזרת לי את חיי.

לאחר ההצלה ההיא גם הבנתי דבר שצריך הייתי להבין מוקדם הרבה יותר. האמונה איננה מערכת מורכבת של היגדים תאולוגיים. היא פשוטה מכך – ועמוקה מכך. עניינה הוא לא לראות את הדברים כמובנים מאליהם. האמונה היא מחשבה מתמשכת על נס הַיְוֹת. "המיסטי אינו איך העולם קיים, אלא שהעולם קיים", אמר ויטגנשטיין. המפליא איננו איך הננו, אלא שהננו. האמונה היא סימפוניה שלמה המתפתחת מן הנושא הזה.

אנחנו כאן. עלולים היינו גם לא להיות. איכשהו, דבר זה הופך כל יום לחגיגה, כי בלב המודעות המיסטית הזאת נמצא הגילוי שהחיים עצמם הם רוח אפו של אלוהים.